

Lausunto

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE

Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Viite: VN/8392/2019; STM079:00/2019

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE kiittää lausuntopyynnöstä. VANE on valtioneuvoston asettama neuvottelukunta, joka toimii YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 26 ja 27/2016; YK:n vammaisyleissopimus ja yleissopimus) kansallisena koordinaatiomekanismina. VANE tarkastelee lakiluonnosta vammaisyleissopimuksen veloitteiden näkökulmasta.

YK:n vammaisyleissopimuksen mukaiset veloitteet

Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen vuonna 2016, ja se on Suomessa voimassa lantasoisena. Vammaisyleissopimuksen mukaisesti vammaisille henkilöille tulee turvata oikeus riittävään omaan ja perheidensä elintasoon ja sosiaaliturvaan. Heille tulee turvata riittävä ravinto, vaatetus ja asuminen. Oleellista on kohtuuhintaisten palveluiden, laitteiden ja muun avun saaminen vammaisuuteen liittyviin tarpeisiin.

Vammaisilla henkilöillä on yleissopimuksen mukaisesti oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisille henkilöille tulee järjestää samanlaajuiset, -laatuiset ja -tasoiset maksuttomat tai kohtuuhintaisten palvelut kuin muille. Lisäksi vammaisilla henkilöillä on oikeus terveystalveluihin, joita he tarvitsevat erityisesti vammaisuutensa vuoksi. Terveydenhuollon palvelut tulee järjestää mahdollisimman lähellä ihmisen omia yhteisöjä, myös maaseudulla.

Vammaisille henkilöille tulee järjestää laaja-alaisia kuntoutuspalveluita, jotta he voivat saavuttaa ja säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, täysimääräiset ruumiilliset, henkiset ja sosiaaliset kyvyt sekä täysimääräisen osallisuuden ja osallistumisen kaikilla elämänaloilla.

Yleistä

VANE suhtautuu lakimuutosesityksen ehdotuksiin myönteisesti ja katsoo niiden osin korjaavan nykylainsäädännön ongelmia.

VANE pitää erityisen kannatettavana ehdotusta maksukaton ja terveystalvelujen maksuttomuuden laajentamisesta. Myös muutoksenhaun selkeyttäminen ja oikeusturvan vahvistaminen ovat erityisen kannatettavia.

VANE kannattaa myös asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuuden korostamista suhteessa toimeentuloturvaan. On tärkeää, että lain toimeenpanossa kiinnitetään erityistä huomiota tähän sekä tästä vaihtoehdosta tiedottamiseen.

VANE ehdottaa, että 11 § 2 momentissa säädetään velvoittavammin kuntaa alentamaan tai jättämään perimättä asiakasmaksu silloin kun 1 momentissa säädettyt perusteet täyttyvät.

Tällä hetkellä asiakasmaksuissa on merkittäviä eroja kuntien ja kuntayhtymien välillä. Lakiesitys osin parantaisi alueellista yhdenvertaisuutta.

VANE haluaa kiinnittää huomiota siihen, että varatun ajan käyttämättä jättämisen taustalla voi olla monenlaisia vammasta tai sairaudesta aiheutuvia syitä, mikä on hyvin huomioitu perusteluissa.

VANE haluaa edelleen korostaa suunnitteilla olevan asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeellisuutta. Edellisellä hallituskaudella rauenneessa esityksessä oli muun muassa tarkoitus säätää niin, että maakunta olisi saanut peria palvelusta maksun vain, mikäli maksusta säädetään laissa. Tämä periaate on tärkeä ja tulee pitää lähtökohtana myös jatkovalmistelussa.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Riitta Burrell
puheenjohtaja

Tea Hoffrén
suunnittelija